Šifra kandidata:

Državni izpitni center

M 1 9 2 5 3 1 2 1

JESENSKI IZPITNI ROK

FILOZOFIJA

Izpitna pola 1

Komentar besedila

Četrtek, 29. avgust 2019 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva konceptna lista in dva ocenjevalna obrazca.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.
Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati naloge, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca). Svojo šifro vpišite tudi na konceptna lista.

Izpitna pola vsebuje 4 filozofska besedila, od katerih izberite eno in napišite komentar, ki naj obsega najmanj 600 besed. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 22.

V preglednici z "x" zaznamujte, komentar katerega filozofskega besedila naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi komentar, ki ste ga pisali.

1.	2.	3.	4.

Pišite **v izpitno polo** z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom. Pred komentar prepišite avtorja besedila in naslov dela, ki ste ga izbrali. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napačno besedo ali poved prečrtajte in jo zapišite na novo. Nečitljivo besedilo bo ocenjeno z 0 točkami. Osnutek komentarja pišite na konceptna lista. Osnutek se ne upošteva pri ocenjevanju.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.

© Državni izpitni center
Vse pravice pridržane.

M 1 9 2 5 3 1 2 1 0 2

V sivo polje ne pišite.

Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia Scientia Est Potentia

V sivo polje ne pišite.

1. Platon: Država

Prevod Jožeta Košarja

»Nisem dobro razumel, kaj s tem misliš.«
»Torej še enkrat! Vendar boš laže razumel, če za uvod tole povem. Ti veš, da uporabljajo ljudje, ki se ukvarjajo z geometrijo, računanjem in podobnim, določene supozicije, namreč pojme, kot so: premica, krivulja, liki, tri vrste kotov in podobno. Te pojme uporabljajo tako, kakor da bi si bili o njih popolnoma na jasnem, in se jim ne zdi potrebno, da bi o tem dajali račun sebi in drugim, ker so pojmi vsem razumljivi. Izhajajoč od tod, dosežejo naposled cilj, ki ga postavijo svojemu raziskovanju.«
»To razumem zelo dobro.«
»In zdaj dalje! Čeprav si pomagajo z vidnimi liki in jih raziskujejo, pri tem ne mislijo na like, temveč na prapodobe, katerim so podobni; tako raziskujejo četverokotnik kot tak in njegovo diagonalo kot tako, a ne narisane, in podobno tudi drugo. Like, ki jih oblikujejo in rišejo in ki tudi ustvarjajo sence in zrcalne podobe v vodi, uporabljajo samo kot paslike in pri tem skušajo spoznati tiste prave, resnične prapodobe, ki jih je moč videti samo v duhu.«

(Vir: Platon: Država. Prevod Jože Košar. DZS, Ljubljana 1976, 6. knjiga, str. 234.)

NAVODILO ZA PISANJE KOMENTARJA

Dani odlomek se nanaša na geometrijo. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

– Zakaj Platon pravi, da so vidni liki zgolj pomoč pri spoznanju pravih, resničnih prapodob in kaj so resnične prapodobe, ki jih je moč spoznati le v duhu?
– V kakšnem odnosu sta geometrija in filozofija po Platonu?
– Zakaj v *Državi,* dialogu o pravičnosti, Platon sploh obravnava matematiko in filozofijo?

Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

Prevod Gorazda Kocijančiča

»Naj torej ponovim,« sem odvrnil. »To boš laže razumel, če prej povem naslednje: po mojem mnenju veš, da ljudje, ki se ukvarjajo z geometrijo, računi in podobnim, v slehernem svojem postopku predpostavljajo lihost in sodost, oblike, tri vrste kotov in drugo, temu sorodno. Te (pojme) naredijo za predpostavke, kot da imajo o njih védenje, in se jim ne zdi potrebno, da bi zanje dajali kakršno koli utemeljitev, niti sebi niti drugim, češ da so vsakomur očitni; ko izhajajo od njih in že dosledno končajo obravnavo preostalega, na koncu s splošnim strinjanjem pridejo do tega, o čemer so se namenili razmišljati.«
»Vsekakor,« je rekel, »to pač vem.«
»Torej tudi veš, da uporabljajo vidne oblike in se o njih pogovarjajo, pri čemer ne razmišljajo o njih, ampak o tistih resničnostih, ki so jim te podobne – tako se pogovarjajo o štirikotniku samem in njegovi diagonali, ne o tej, ki jo rišejo, in podobno velja tudi za druge stvari – to, kar oblikujejo in rišejo ter kar ima tudi sence in podobe v vodi, uporabljajo spet kot podobe in si prizadevajo uzreti tiste resničnosti, ki jih ne moremo uzreti drugače kot z razumom.«

(Vir: Platon: Država. Prevod Gorazd Kocijančič. Mohorjeva družba, Celje 2004, 6. knjiga, 510c–511a.)

NAVODILO ZA PISANJE KOMENTARJA

Dani odlomek se nanaša na geometrijo. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

– Zakaj Platon pravi, da so vidne oblike zgolj pomoč pri spoznanju resničnosti. Kaj so resničnosti, ki jih je moč uzreti le v razumu?
– V kakšnem odnosu sta geometrija in filozofija po Platonu?
– Zakaj v Državi, dialogu o pravičnosti, Platon sploh obravnava matematiko in filozofijo?

Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

V sivo polje ne pišite.

2. Aristotel: Nikomahova etika

Iz naših izvajanj je jasno razvidno, da sploh ni mogoče biti dober brez pametnosti in da tudi ni mogoče biti pameten brez nravstvene vrline. S tem pa je ovržen tudi morebitni ugovor, češ da vrline obstoje ločeno druga od druge in da nima vsakdo po naravi nagnjenja za vse vrline, da lahko eno že doseže, medtem ko druge še ne more. Tak ugovor je mogoč le glede naravnih vrlin, glede tistih vrlin pa, po katerih človeka na splošno označujemo kot dobrega, ni mogoč. Zakaj kdor ima eno in edino pametnost, temu so dosegljive tudi vse druge vrline.
In dalje je jasno: tudi če bi pametnost ne prinašala praktične koristi, bi jo pogrešali že zato, ker je vrlina enega od razumskih delov duše.

(Vir: Aristoteles: Nikomahova etika. Prevod Kajetan Gantar. Slovenska matica, Ljubljana 1994, 6. knjiga, str. 205.)

NAVODILO ZA PISANJE KOMENTARJA

V danem odlomku Aristotel razmišlja o pametnosti in vrlinah. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

– Razložite, zakaj ni mogoče biti dober brez pametnosti in tudi ni mogoče biti pameten brez nravstvene vrline?
– Kako Aristotel razume pametnost, nravstveno vrlino in razmerje med njima?
– Kakšno vlogo imajo pametnost in nravstvene vrline pri srečnem življenju?

Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

3. Descartes: Meditacije

Toda postavimo misel: resda si ne morem misliti Boga brez bivanja, kakor si ne morem misliti gore brez doline; zagotovo pa iz tega, da si mislim goro z dolino, ne sledi, da je na svetu kaka gora – in tako tudi iz tega, da si mislim Boga kot bivajočega, ne sledi, da Bog biva, vsaj zdi se tako. Moja misel namreč stvarem ne nalaga nikakršne nujnosti. In kakor si nekako morem predstavljati krilatega konja, čeprav noben konj nima kril, tako bi lahko tudi Bogu pritaknil izmišljeno bivanje, čeprav bi ne bival noben bog.

(Vir: Descartes, R.: Meditacije. Prevod Primož Simoniti. Slovenska matica, Ljubljana 1988, 5. meditacija, str. 96.)

NAVODILO ZA PISANJE KOMENTARJA

Dani odlomek se nanaša na pojem Boga. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

– Razložite, kaj pomeni trditev, da »moja misel stvarem ne nalaga nobene nujnosti«.
– Po čem se glede bivanja razlikujejo v odlomku navedeni pojmi gora, krilati konj in Bog?
– Kako Descartes poveže pojem Boga z njegovim bivanjem in kakšno funkcijo nameni Bogu v iskanju gotovega spoznanja?

Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

V sivo polje ne pišite.

4. Nietzsche: H genealogiji morale

Ve se, katere so tri velike bleščeče besede asketskega ideala: revnost, ponižnost, neomadeževanost: in sedaj si enkrat poglejmo od blizu življenje vseh velikih plodnih iznajditeljskih duhov, – vedno bomo našli, do določene stopnje, vse tri. Nikakor *ne,* to se po sebi razume, kot da bi morda bile njihove »kreposti« – kaj je mar tej vrsti ljudi za kreposti! – ampak kot najlastnejši in najprirodnejši pogoji njihovega *najboljšega* bivanja, njihove *najlepše* plodnosti. Pri tem je seveda povsem mogoče, da je njihova dominantna duhovnost najprej morala obrzdati neugnan in razdražljiv ponos ali pa objestno čutnost, ali da je svojo voljo po »puščavi« morda s težavo ponosno vzdrževala nasproti težnji k luksuzu in k najbolj izbornemu, kakor tudi proti s srcem in roko potratni liberalnosti. Toda ona je to počela prav kot *dominanten* instinkt, ki je uveljavil svoje zahteve ob vseh drugih instinktih – in to še počne; če tega ne bi počela, tudi ne bi dominirala. Tu torej ni ničesar, kar bi spominjalo na »krepost«.

(Vir: Nietzsche, F.: H genealogiji morale. Prevod Teo Bizjak. Slovenska matica, Ljubljana 1988, 3. razprava, str. 294.)

NAVODILO ZA PISANJE KOMENTARJA

Dani odlomek se nanaša na odnos med filozofijo in asketskim idealom. Odlomka ne obnavljajte, temveč ga komentirajte v obliki RAZLAGALNEGA eseja, ki naj bo dolg vsaj 600 besed. V eseju odgovorite na vprašanja:

– Zakaj revnost, ponižnost in neomadeževanost niso kreposti ampak pogoji najlepše plodnosti filozofov, njihove ustvarjalnosti?
– V čem se je po Nietzscheju doslej kazala filozofska ustvarjalnost?
– Kaj pomeni Nietzschejeva trditev, da človeštvo doslej ni imelo drugega ideala kakor asketskega?

Pri komentiranju odlomka upoštevajte tudi kontekst celotnega dela.

M 1 9 2 5 3 1 2 1 0 6

AVTOR BESEDILA IN NASLOV DELA

V sivo polje ne pišite.

V sivo polje ne pišite.

M 1 9 2 5 3 1 2 1 0 8

V sivo polje ne pišite.

V sivo polje ne pišite.

M 1 9 2 5 3 1 2 1 1 0

V sivo polje ne pišite.

V sivo polje ne pišite.

M 1 9 2 5 3 1 2 1 1 2

V sivo polje ne pišite.

Prazna stran